
ONOMASTICĂ

ANATOL EREMIA
Institutul de Filologie
(Chișinău)

AREALUL TOPONIMIC SÂNGEREI. GLOSARUL NUMELOR TOPICE

Toponimele, numele de locuri și localități, reprezintă o clasă de cuvinte cu trăsături specifice în lexicul comun al limbii. Fiecare nume topic are un început, o istorie, un destin. Asemenea cuvintelor comune, toponimele comportă un anumit conținut semantic, ne comunică o anumită informație. Nume, denumiri fără conținut, fără o funcție comunicativă în limbă nu există. Originea toponimelor, proveniența lor istorică și lingvistică prezintă interes cognitiv și instructiv și are o deosebită importanță științifică și aplicativ-practică.

Toponimia este o disciplină lingvistică, o ramură a onomasticii, aceasta înrudită cu istoria limbii, lexicologia, etimologia, dialectologia, dar, în același timp, foarte apropiată și nemijlocit legată de istorie, etnologie, sociologie, geografie. Aceasta pentru că numele topice au apărut în anumite perioade istorice, într-un anumit mediu social și geografico-natural, în strânsă legătură cu modul de viață și întreaga activitate a oamenilor în cele mai diferite domenii și sfere de manifestare social-umană.

Toponimia e istoria nescrisă a țării, e graiul viu de secole și milenii al poporului. Numele de locuri și localități reflectă principalele momente din viața materială și spirituală a oamenilor: tradițiile, obiceiurile, ocupațiile, credința. Unele denumiri evocă evenimente, fapte și întâmplări demult petrecute, altele exprimă starea socială, fiscală sau juridică a locuitorilor. Numeroase sunt numele topice care denotă particularități fizico-geografice și naturale ale terenului. Adesea denumirile geografice reprezintă cuvinte și forme rar folosite în limba curentă sau demult ieșite din uz, date uitării, dispărute.

Arealul toponimic Sângerei se înscrie pe deplin în nomenclatura topică basarabeană și se încadrează sub toate aspectele în sistemul toponimic general românesc. Stratigrafic, el cuprinde unități onimice de diferită vechime, începând cu Evul Mediu și până în prezent. Toponimia arealului Sângerei este în majoritatea sa de proveniență românească, fiind creată, în fond, de români, cu ajutorul mijloacelor lexicale și procedeele derivaționale ale limbii române. Preluate din limbile altor populații sunt câteva hidronime (*Ciuluc, Cula, Iligacea, Soloneț*) și unele oiconime, mai cu seamă cele de dată relativ recentă (*Antonovca, Evghenievca, Mihailovca, Vladimirovca*).

Prezentăm în continuare glosarul analitic-descriptiv al numelor topice din cadrul arealului toponimic Sângerei. Nomenclatura topică din zonă a fost colectată de autor direct pe teren, cu ajutorul unui chestionar toponimic special, în anii 1980-1990, fiind apoi completat și precizat cu ocazia realizării Proiectului de grant „Sângerei. Localități, oameni, destine”, prevăzut de planurile de cercetări științifice ale Institutului de Filologie pe anii 2008-2010.

Adâncă¹, cu var. *Valea Adâncă*, vale, ramificație de dreapta văii satului Dumbrăvița, la est de s. Valea lui Vlad. Lungimea: 3 km. Direcția: de la SV spre NE. Toponim descriptiv, referindu-se la o particularitate de suprafață a albiei văii – „vale adâncă, cu albie adâncită”.

Adâncă², cu var. *Valea Adâncă*, vâlcea, ramificație de stânga văii râului Ciulucul Mare, la sud-est de Copăceni. Lungimea: 3 km. Direcția: de la N spre S. Oronim descriptiv. Vezi și *Adâncă*¹. **Alacai**, vale, ramificație de stânga văii râului Ciulucul Mare, la vest de Prepeșița. Lungimea: 8 km. Direcția: de la NV spre SE. Etimon necunoscut. Pe această vale, în partea sa de sus, a existat și un sat *Alacai*. **Arama**, vale, ramificație de dreapta văii râului Ciulucul de Mijloc, în dreptul satului Ciuciuieni. Lungimea: 3 km. Direcția: de la S spre N. Probabil, din antrop. *Aramă*, prin toponimizare.

Bahna¹, vale, ramificație de stânga văii râulețului Iligacea, la vest de Romanovca. Lungimea: 4,5 km. Direcția: de la N spre S. Din antroponimul *bahnă* „baltă cu apă stătută”, „loc mlăștinos, mocirlos”. **Bahna**², vale, ramificație de stânga văii Solonețului, la nord și nord-est de Mărinești. Lungimea: 4 km. Direcția: de la NV spre SE. Mai este denumită și *Valea Băhnii*. Toponim descriptiv – „valea cu băltoace și mlaștini” (*bahnă* „baltă cu apă stătută”, „loc mlăștinos, mocirlos”, „șes umed, băltoș”). Vezi și *Bahna*¹. **Bahna**³, loc pe valea râului Ciulucul Mare, la sud-est de Copăceni. Toponim descriptiv. Vezi și *Bahna*¹ și *Bahna*. **Baștanî**, cu var. rom. *Bostănăria*, parte de teren agricol la sud-vest de Grigorăuca. Din rus. *баутан* (pl. *баутаньы*) „pepenărie (harbuzărie)”, „bostănărie”. **Bărganul**, teren agricol la sud de Pepeni, pe partea stângă a drumului spre satul Prepeșița. Din antrop. *Bărgan*, probabil, numele unui proprietar de pământ din partea locului. **Bârsana**, vale, ramificație de stânga văii Solonețului. Începe la est de Heciul Vechi (Sângerei) și se deschide în valea Solonețului la satul Sârbești (Florești). Lungimea: 18 km. Direcția: de la V spre E. Cotele dealurilor din preajmă: 200-280 m pe tot parcursul văii. Pe valea râului se află satul Mihailovca (Florești) și câteva iazuri mari. Hidronim de origine antroponimică (*Bârsan*, *Bârsanu*). **Berdosul**, deal înalt la sud de Bobletici. Altitudinea: 245, 2 m. Probabil, dintr-un antrop. *Berdos* (*Berdosu*). **Bogătoaia**, cu var. *Băgătoaia*, parte de moșie la sud-est de Chișcăreni. Toponim antroponimic: *Bogătoaia* < *Bogatu* + suf. *-oaia*, eponimul vizând proprietara părții de moșii respective. **Bogheanul**, deal înalt la sud-vest de Heciul Nou. Altitudinea: 240 m. Toponim de origine antroponimică, *Boghean* fiind numele unui proprietar de pământ din partea locului. De aici și denumirea de circulație locală *Dealul lui Boghean*. **Bordeiele**, cu var. *La Bordeie*, loc pe teritoriul satului Pepeni, unde se crede că a existat un sat vechi. **Brada**¹, vale, ramificație de stânga văii râului Ciulucul Mic, la est de Slobozia-Măgura. Lungimea: 4 km. Direcția: de la NV spre SE. Din (1) apel. *brad* „arbore din familia pinaceelor” sau (2) din antrop. *Bradul*, în ambele cazuri cu formantul *-a*. **Brada**², vâlcea, ramificație de dreapta Văii Tăurilor, la est de Tăura Veche. Lungimea: 1,5 km. Direcția: de la S spre N. Etim. v. *Brada*¹. **Briceagul**, deal înalt la sud de Petropavlovca. Altitudinea: 165,5 m. La originea oronimului este de presupus un entop. *briceag* „vârf de deal ascuțit”, „culme de deal îngustă, ascuțită”. **Budăiul**¹, vâlcea, ramificație de stânga Văii Norocului, la sud-est de s. Valea Norocului. Lungimea: 2,5 km. Direcția: de la N spre S. Din entop. *budăi* „izvor captat”, „fântâniță cu apă în față”, „vâlcea cu multe izvoare”. **Budăiul**², vale, ramificație de stânga văii Răutului, la Elizaveta (mun. Bălți). Valea își are începuturile la est de Dobrogea Veche (Sângerei), urmează direcția de la NV spre SE până la deschiderea sa în valea Răutului. Etim. v. *Budăiul*¹. **Budăiul**³, vâlcea cu multe izvoare, ramificație de stânga văii Sarabeiul, la nord-est de Flămânzeni. Etim. v. *Budăiul*¹. **Buhnăriile**, loc pe dealul Rădiul Mare, la sud-vest de Prepeșița, toponim ce indica habitatul *buhnelor* (*buhnă* „pasăre răpitoare de noapte; buhă, bufniță”). **Bulgariul**, hârtop cu deschidere în valea Ciulucului de Mijloc,

din dreapta, la est de Chișcăreni. Din antrop. *Bulgaru* sau din etnon. *bulgaru*, devenit supranume. **Bulhacul**¹, lac în lunca Răutului, pe partea dreaptă a râului, între Țiplești la est și Țiplețești la vest. Suprafața: 2-3 km². Toponim descriptiv, reproduce termenul entopic *bulhac* „lac mic, heleșteu”, „băltoacă”. **Bulhacul**², mică depresiune de teren pe podișul colinar de la sud-vest de Pepeni. Din entop. *bulhac* „adâncitură de teren unde se strânge apa din ploii; băltoacă”, „lac mic, heleșteu”.

Capul Dealului, partea de început a unui deal de la est de Cotiujeii Mici. Toponim descriptiv: entop. *cap* „început de deal”. **Călărășeni**, parte de moșie la nord-vest și vest de Rădoaia. Toponim antroponimic: *Călărășeni* < num. grup. *călărășeni* „comunitatea de oameni care se trag dintr-o familie *Călărășu* sau care poartă un nume comun *Călărășu*”. **Călimănelul**, deal înalt la sud-est de Biliceni Noi. Altitudinea: 267,2 m. Toponim-emblemă, simbolizează masivul muntos din nord-vestul Carpaților Orientali, situat între cursul superior al Mureșului la sud și depresiunea Dornelor la nord – Munții Călimani (alt. max. 2.100 m, vf. Pietrosu). Dealul a fost denumit, probabil, în anii reformei agrare din 1918-1924, prin comparație, fiind unul dintre cele mai mari înălțimi în această parte a zonei. **Cânicșiștea**, vâlcea, ramificație de dreapta văii Ciulucului de Mijloc, la est de Chișcăreni. Lungimea: 2,5 km. Din entop. *cânepiște* (reg. *cânicșiște*) „teren cultivat cu cânepă”, „loc unde se cultiva pe vremuri cânepă”. **Cânicșiștile**, teren agricol pe valea râulețului Iligacea, la vest de Romanovca. Aici, după spusele localnicilor, se cultiva, de obicei, cânepa și inul. Vezi supra *Cânicșiștea*. **Câșlea**, cu var. *Câșla*, porțiune de teren sub dealul Oituz, la nord-est de Bălărești. Toponim cu posibilă etimologie multiplă: (1) antrop. *Câșlea*; (2) entop. *câșlă* „adăpost pentru animale în câmp; stână, târlă”, „construcție pentru adăpostul lucrătorilor în câmp”, „așezare agricolă, păstorală”, „sat mic; cătun”. **Cheatra**, deal înalt la sud de Țiplești. Altitudinea: 279 m. Pe movila de pe vârful acestui deal se afla un stâlp de piatră ca semn de hotar al moșiei satului. Vezi și *Dealul Stâlpului* (s. Heciul Vechi). **Chetrăriile**, loc la sud-est de Pepeni, toponimul referindu-se la un teren cu sol pietros, cu multe pietre sau cu cariere de piatră. **Chetrișul**, cu varianta *Dealul Chetrișului*, deal înalt la sud de Slobozia-Măgura. Altitudinea: 272 m. Toponim descriptiv, referindu-se la principala caracteristică a solului și a locului desemnat – „loc pietros”, „deal pietros”, „dealul pietrării”. **Chetroasa**, vâlcea, ramificație de dreapta Văii Tăurilor, în cuprinsul satului Tăura Veche. Lungimea: 2 km. Direcția: de la S spre N. Toponim descriptiv, referindu-se la o particularitate a solului – „vale cu sol pietros, cu multe pietre, cu cariere de piatră”. **Chetroiul**, deal înalt la nord-est de Iezăreni și la sud-est de Vrancești. Altitudinea: 205,5 m. Dealul avea în vârful său o movilă cu un stâlp de piatră în mijlocul ei, acesta servind pe vremuri ca semn de hotar între moșiile satelor învecinate. **Chiscul Dealului**, deal înalt izolat la sud-est de Heciul Nou. Altitudinea: 247 m. Toponim descriptiv, referindu-se la partea cea mai înaltă a dealului (*chisc*, lit. *pisc* „vârf ascuțit de deal sau munte”). **Chișiorul**, deal înalt la nord-vest de Tăura Veche. Altitudinea: 253,2 m. Din entop. *picior* (reg. *chicior*, *chișior*) „deal (munte) cu prelungire în scădere”, „partea prelungită a unui deal sau munte”, „deal sau munte înalt, făcând parte dintr-un masiv colinar sau muntos”. **Chiua**, râuleț, afluent pe dreapta al Răutului, la satul Brânzenii Vechi (Telenești). Izvorăște de pe mai multe văi și vâlcele din apropierea comunei Cotiujeii Mici (Sângerei), curge spre est, apoi spre sud-est până la vărsarea sa în Răut. Are lungimea de aproximativ 19 km. Coordonate geografice la vărsare: 47°40'27" lat. N, 28°29'40" long. E. Suprafața bazinului: 40 km². Cotele albiei Răutului la confluența cu Chiua: 18 m. Colinele din preajma văii au

înălțimile cuprinse între 300 m la izvoare și 100-150 m la vărsare. Chiua cumulează apele mai multor pâraie și pâraiașe: pe stânga – Valea Cotiujenilor, Ciocănița (Șiocănița), Valea Pleșcăi, Huțanul, Seliștea (cu Țiganca și Hârtopul cel Mare); pe dreapta – Valea Alexeucii, Valea Bălășeștilor, Chiulița, Șapte Șirte. Satele situate pe Valea Chiua și în preajma ei: Alexeuca, Cotiujenii Mici, Gura-Oituz, Pistruienii Noi. Hidronimul e notat pe hărțile topografice și administrative din sec. XIX-XX. Are la bază apel. rom. dial. *chiuă* (lit. *piuă*, pl. *pive*) „instalație pentru împâslirea țesăturilor de lână”. Conform relatării informatorilor Ilie Cirimpei (n. 1918) și Simeon Ungureanu (n. 1930) din Cotiujenii Mici, pe valea acestui râuleț se aflau pe vremuri câteva fabrici rudimentare de împâslire a postavurilor de lână. **Cioara**, cu var. ucr. *Ciora*, vale, ramificație de dreapta văii Ciulucului Mare, în partea de nord-vest a satului Grigorăuca. Lungimea: 3 km. Direcția: de la S spre N. Toponim, probabil, de origine zoonimică. **Ciocănița**, vâlcea, ramificație de stânga văii râulețului Chiua, la est de Cotiujenii Mici. Lungimea: 3 km. Direcția: de la N spre S. Etim.: (1) antrop. *Ciocanu* sau (2) top. *Ciocana*, în ambele cazuri cu suf. dim. *-iță*. **Ciortanul**, hârtop de dreapta Văii Căinii, la sud de Copăceni. Oronim de origine antroponimică (< num. fam. *Ciortan*).

Ciulucul Mare, râu, afluent pe dreapta al Răutului, la Sărătenii Vechi (Telenești). Își are izvoarele în partea de nord a Podișului Moldovei Centrale. Izvorăște din preajma comunei Beleuți (Fălești), străbate zona colinară Dealurile Ciulucurilor și, după ce primește din dreapta râulețul Ciulucul Mic, cu afluentul său Ciulucul de Mijloc, se varsă în Răut la sud-vest de comuna Sărătenii Vechi. Are o lungime de peste 60 km, cu o suprafață a bazinului său de 425 km². Valea râului este relativ largă, cu versanți domoli, culmile din preajmă având altitudinile de 200-210 m la izvoarele râului și 100-150 m la vărsare. Cotele albiei râului: 75 m la Biliceni Vechi (Sângerei), 70 m la Sângerei și 40 m la Sărătenii Vechi (Telenești). Ciulucul Mare acumulează apele Ciulucului Mic, cu afluenții și coafuenții acestuia, precum și apele pâraielor Râioasa, Valea Grădinilor, Valea Odăii, Lunga, Matca. Pe valea acestui râu sunt așezate localitățile: Beleuți, Pampa, Biliceni Vechi, Sângerei, Grigorăuca, Copăceni, Mihailovca, Prepeleța, Bănești, Ratuș, Zăicani. Prima mențiune documentară a hidronimului Ciulucul Mare datează din 20 aprilie 1518. Printr-un act domnesc de la această dată Ștefan cel Tânăr voievod întărește lui Ion Morozanul un loc de pustiu între Ciulucuri, în hotarul căruia sunt amintite mai multe locuri: Fântâna Rădiului, Valea Răului, Ciulucul cel Mare ș.a. [DIR-M, veac. XVI, vol. I, p. 123-124]. La 1546 pe Ciulucul Mare este amintită o seliște Șerbanca, iar la 1569 – satul Cubecianu, Copăcenii de astăzi [DIR-A, vol. I, p. 448; 7, vol. II, p. 210]. La 1646, august 5, Vasile Lupu întărește stăpânirea lui Andrei, căpitanul de curteni, asupra unor părți de ocină din Biliceni, cu locuri de mori pe Ciuluc [22, p. 86]. Denumirea *Ciuluc* nu-și găsește explicație în limba română. Este, probabil, un hidronim de origine veche turcică, preluat de la cumani sau pecenegi. Aceștia au conviețuit cu strămoșii noștri, în spațiul pruto-nistrean, timp de câteva secole. În structura denumirii se disting două componente: apelat. *ciul* și formantul posesiei sau al calificării *-luk*. Termenul *ciul* (*ciol*, *ceal*) își găsește corespondențe în limbile turano-mongolice: mong. *çul* „piatră”, „stâncă”, ciur. *çul* „piatră”, protobulg. *çal* „piatră”, *çaly* „pietros”, tc. *çal* „deal pietros”, „costișă”, „cumpăna apelor”. Deci formația *çulluk* ar fi însemnat la origine „loc cu pietre”, „loc pietros”, „pietrărie”, iar onimicul *çulluk* „vale cu sol pietros”, „pietroasa”. Limbile turcice însă cunosc și un alt cuvânt *çulluk*, al cărui sens este „becață” (*becațină* „pasăre migratoare care trăiește în locuri

mlăștinoase”). Unele popoare turcice, tătarii nogaici, caracalpacii ș.a., aveau pe vremuri triburi cu numele *çulluk* (*şulluk*), acestea denumite după tamgaua-pecete, reprezentată prin imaginea păsării respective. Numele triburilor de altă dată le păstrează, după cum se știe, nu numai denumirile vechilor așezări tribale (câșle, aule), ci și locurile de pășune, șesurile, văile râurilor, pe unde nomazii își purtau cirezile de vite și hergheliile de cai. **Ciulucul de Mijloc**, râu, afluent pe dreapta al Ciulucului Mic, la Mândrești (Telenești). Izvorăște de lângă satul Ciuluc (Fălești) și curge spre sud-est până la vărsarea sa în Ciulucul Mic, la est de Mândrești. Lungimea râului: 45 km. Suprafața bazinului – 302 km². Afluenți: Arama, Lăsătura, Năgâțaria, Scurteasca, Spanciocani. Pe valea râului sunt situate satele: Ciuluc, Glingenii, Slobozia-Chișcărenii, Iezărenii Vechi, Ciuciuieni, Zgârdești. Pentru etimologia hidronimului a se vedea *Ciulucul Mare*. **Ciulucul Mic**, râu, afluent pe dreapta al Ciulucului Mare, la Zăicani (Telenești). Izvorăște la nord-vest de comuna Bursuceni (Sângerei), în apropierea munticelului Măgura, și curge spre est până la vărsarea sa în Răut. Are lungimea de aproximativ 58 km. Suprafața bazinului – 1060 km². Valea râului este împrejmuțată de dealuri înalte cu altitudinile: 387 m (Dealul Măgura), 350 m (Dealul Rediului), 300-320 m (Colinelor Ciulucului). Afluenții râului: Ciulucul de Mijloc, Țarna, Valea Pitarului, Brândușa. Pe valea râului sunt situate localitățile: Bursuceni, Coșcodeni, Valea lui Vlad, Câșla, Mândrești, Mihălașa, Telenești, Inești, Verejeni, Zăicani. Ciulucul Mic este menționat documentar, împreună cu Ciulucul Mare, într-un hrisov din 20 aprilie 1518, în care se vorbește de „un loc de pustie între Ciuluce” (Ciulucuri) [DIR-R, veac. XVI, vol. I, p. 123-124]. Atestările de mai târziu sunt frecvente. Pentru etimologia hidronimului a se vedea supra *Ciulucul Mare*. **Coasta Iazului**, cu var. *Coasta Dealului*, teren agricol la vest de Pepeni, situat pe versanții dealului de dreapta văii râulețului Iligacea. Toponim descriptiv: entop. *coastă* „pantă, povârniș” și entop. *iaz*, devenit toponim în momentul creării numelui topic discutat. **Comerzanul**, vâlcea în cuprinsul unei părți de moșie cu același nume la vest de Pepeni Noi. Toponim antroponimic: num. fam. *Comerzan*, un fost proprietar de pământ din partea locului. **Comorile**, parte de moșie la nord-vest de Dumbrăvița. Din entop. *comoară* (pl. *comori*) „locul unei străvechi așezări omenești”, „loc unde se crede că sunt ascunse obiecte de preț și bani”. Aici sunt urme de sat vechi, dispărut, rămășițe de construcții, lut ars, ceramică. **Conacul Elenei Luzghin**, toponim istoric, referindu-se la o proprietate mobilă a Elenei Lazu (Luzaghin după a doua căsătorie), mama lui Serghei Lazo. **Cotlovanul**, vâlcea de dreapta Văii Norocului, la sud-est de s. Valea Norocului. Lungimea: 2 km. Direcția: de la S spre N. Din entop. *cotlovan* „depresiune de teren; adâncitură”, „hârtop”, „văgăună” (< rus. *котлован* „groapă”, „vâlcea, înfundătură”, „hârtop”).

Cubolta, râu, afluent pe stânga al Răutului, la Putinești (Florești), în fața Țipleștilor (Sângerei). Izvorăște din apropierea orașului Ocnița, de prin niște vâlcele și hârtoape de lângă satele Lipnic și Bârnova, curge spre sud-est până la Chetrosu (Drochia), apoi spre sud până la Hăsnășeni (Drochia) și de aici iarăși spre sud-est până la vărsarea sa în Răut. Străbate teritoriile raioanelor Ocnița, Dondușeni, Drochia și parțial Sângerei și Florești. Are lungimea de aproximativ 100 km. Coordonatele geografice la vărsare: 47°49'48" lat. N, 28°08'20" long. E. Valea Cuboltei este relativ lată și puțin adâncă, cu șesuri bogate în locuri de fâneță și pășunat, adăpostind în albia sa vreo 15 iazuri și heleșteie, unele acoperite de stufării și păpuriș. Culmile colinare, care însoțesc valea pe tot parcursul ei, sunt dominate de înălțimi cu altitudini destul de mari: 260-285 m la izvoarele râului,

220-250 m pe cursul lui mediu și 180-200 m la vărsare. Cotele albiei râului: 171 m la Moșana (Dondușeni), 110 m la Șuri (Drochia) și 85 m la Putinești (Florești). Cubolta acumulează apele mai multor râulețe și pâraie, afluenți și confluenți: pe dreapta Valea Corbului (cu Sărăturile, Colacul, Hărăpoaica), Mătăseni (cu Marcotețu, Valea Ioanei), Valea Crucii, Cioara (cu Baroncea); pe stânga – Valea Curecheriei, Bularga, Valea Horodiștei, Speia, Colonița, Frumoasa, Valea Bănarului. Pe valea Răutului și în preajma sa sunt situate satele Lipnic, Bârnova, Gârbova (Ocnița), Moșana, Elizavetovca, Plop (Dondușeni), Maramonovca, Mândâc, Drochia, Șuri, Chetrosu, Baroncea, Gribova, Dominteni, Petreni, Hăsnășeni, Moara de Piatră (Drochia), Cubolta, Mărășești (Sângerei), Putineștii (Florești). Primele documente care amintesc de râul Cubolta (Cobâlta) datează din sec. al XVI-lea. Astfel, printr-un hrisov din 16 februarie 1570, Bogdan Lăpușneanu voievod întărește lui Petrea Albotă logofăt două locuri de pustie, unul la gura Văii Speiei (Speaiei) pe Cubolta și altul pe Căinari, denumit apoi satul Alboteni [DIR-A, veac. XVI, vol. II, p. 218-219]. După aproape trei sferturi de veac, printr-un act domnesc din 14 mai 1638, Vasile Lupu voievod întărește lui Gheorghe Moțoc, vornic, și fratelui său Vasile satul „anume Mândâcul, pe pâraul Cubolții, ce este în ținutul Sorociei” [DRH-A, veac. XVII, vol. XXIV, p. 346]. Frecvente sunt mențiunile documentare de mai târziu (sec. XVIII-XIX). Deci acest hidronim este destul de vechi, ceea ce ne face să credem că și proveniența sa lingvistică este, de asemenea, veche. Dăinuirea sa peste secole și milenii a cauzat serioase modificări fonetice și de structură, aceasta complicând mult interpretările de ordin etimologic. De aceea discuțiile în ce privește originea hidronimului s-au oprit la stadiul presupunerilor: (1) iranic, sceto-sarmatic, fără identificarea etimonului [Raevschi. Toponime, p. 56]; (2) o formație hidroonimică cu suf. *-ta* (*ota*, *-olta*), de rând cu *Bocota*, *Colota*, *Golta*, *Jelta*, *Suhota* [Trubaciov, NRU, p. 165]; (3) rom. *cobolt-*, moștenit din substratul daco-getic [Dron, SC, p. 294-295] ș.a. Eventualele noi investigații toponomastice care să elucideze problema sunt de așteptat.

Cula, râu, afluent pe dreapta al Răutului, la satul Breanova (Orhei). Izvorăște în preajma satului Izvorenii (până în 1965 denumit Fundul Cului, Ungheni), curge spre est, apoi spre sud-est până la vărsarea sa în Răut la sud de Breanova. Are lungimea de peste 60 km. Pe cursul său superior marchează hotarul dintre raioanele Sângerei și Orhei. Acumulează apele mai multor afluenți: pe dreapta – Hulboca, Odaia, Ursoaia, Toloaca, Dârnovățul, Vrăbia, Dolina, Dișcova, Morozeni; pe stânga – Măgurele, Murgul, Ternucelul, Culișoara, Împuțita, Suduroaia, Odăița, Prihodiștea, Cumpăna, Țarna, Bahul. Masivul colinar dintre râurile Ciulucul Mic și Cula, care formează cumpăna apelor dintre cele două râuri, este culminat de câteva dealuri cu înălțimi de peste 200 și 300 m deasupra nivelului mării: Dealul Crucii (214 m), Ponorul (253 m), Dealul Galben (296 m), Buhnăriile (248 m), Holmul cel Mare (299 m), Crăvățul (306 m), Măgura (387 m). Pe valea Culei și în preajma ei sunt situate satele: Izvoare (la obârșia văii), Mircești, Boghenii Noi, Sinești, Condrăești (Ungheni), Rădeni, Hirova, Hoginești, Meleşeni, Țibirica, Bravicea, Săseni (Călărași), Ghetlova, Puținței, Viprova, Dișcova, Morozeni (Orhei). Culmile și versanții dealurilor sunt împăduriți, întreaga zonă făcând parte din regiunea străvechilor și vestiților codri ai Orheiului. Denumirea râului nu poate fi explicată printr-un cuvânt din limba română. Termenul *culă*, care ar putea fi presupus ca etimon, din cauza semnificațiilor sale – „turn circular”, „cupolă, boltă”, nu poate fi atribuit ca nume unui curs de apă. Hidronimul pare să fie de origine turcică, la bază având apelativul topic *koll/kul* „vale”,

„curs de apă; râu”. Acest cuvânt există în turcica comună și e cunoscut în aproape toate idiomurile turcice actuale. Să se compare: v. turcic *gol/quol/kul* „loc de așezătură; șes”, „depresiune”, „vale”, „râu”, „braț de râu”; tăt. *kul* „râpă”, „albie de râu”, „ramificație, braț de râu”, „râu”, turc. *koll/kul* „ramificație”, „afluent”, k-kalp. *kol* „arâc mic”, „braț de râu”, „afluent”, găg. *kol* „braț de râu”, „afluent”. Se cuvine a lua în seamă și mong. *gol* „râu”, kalm. *hol* „râu”, tadj. *kul* „defileu, trecătoare”, „vale adâncă”, oset. *kul* „lac”, „curs de apă”, considerat ca lexem împrumutat din limbile turcice. Semnificația „lac” o are și mong. *gol*. Această noțiune presupune o legătură etimologică între mong. *gol* „râu”, „lac”, pe de o parte, și v. turcic *gol/koll/kul* „râu”, „pârâu”, „afluent”, precum și v. turcic *gol/kol* „lac”, pe de altă parte. Mai mult, se iscă întrebarea dacă nu cumva inițial termenul ar fi avut un înțeles mult mai general – „apă”. Cu turcicul *gol/koll/kul* par să fie înrudite etimologic turc. și găg. *kulak* „vale, vâlcea”, „râpă”. Numeroase nume de ape (râuri, lacuri), formate cu elementul component *gol/koll/kul*, au fost înregistrate în limbile popoarelor turcice: *Sangan-Gol* „râul galben” (Bureatia), *Karakol* „râul negru” (de fapt „râu izvorât din pământ, din izvoare”, deci „râu cu apă limpede”), *Narânkol* „râu îngust” (Kârgâzstan), *Sarâkul* „râul galben” (Kazahstan), *Bairkula* „valea dintre munți; defileu” (Turkmenistan). Să se compare și microtoponimele găgăuze din cuprinsul fostelor raioane din Republica Moldova (Ceadâr-Lunga, Comrat): *Cula-Bai* „valea viilor”, *Ingea-Culac* „valea (râpa) îngustă, strâmtă”, *Chetenichi-Cula* „valea cânepăriei”, *Câr-Cula* „valea câmpului”. Hidronimul discutat *Cula* poate fi o formație onimică de limbă veche turcică, cumană sau pecenegocumană, dat fiind că dispune de atestări documentare foarte vechi (1435, 1546 ș.a.). **Culișoara**, râuleț, afluent de stânga al Cului, la Condrătești (Ungheni). Izvorăște de pe mai multe vâlcele din preajma satului Măgurele (Ungheni), curge spre est până la Bobletici (Sângerei), apoi spre sud-est până la vărsarea sa în Cula. Are lungimea de aproximativ 15 km. Coordonatele geografice la vărsare: 47°26' lat. N, 28°16' long. E. Valea râulețului este în partea sa superioară îngustă și adâncă, lărgindu-se întru câtva spre vărsare, adăpostind aici și un iaz nu prea mare. Culmile colinare de dreapta și de stânga văii sunt dominate de înălțimi care ating cotele cele mai înalte în această zonă: Măgura (387 m), Dealul Rădiului (314 m), Movila Crucii (305 m), Țiglaul (304 m), Chetrosul (273 m), Strigoii (267 m), Berdosul (246 m) ș.a. Dealurile cele mai înalte sunt în mare parte golașe sau acoperite de mici pâlcuri de tufari. Costișele mai domoale sunt plantate cu vii, acestea rânduindu-se pe alocuri cu terenuri arabile și de pășunat. Pe valea Culișoarei sunt așezate doar două sate: Măgurele (Ungheni) și Bobletici (Sângerei). Denumirea râulețului reprezintă diminutivul hidronimului *Cula*, format cu elementul derivativ *-ișoara*, acesta caracteristic și unui nume de afluent al Botnei – *Botnișoara*. Cu denumirea Culișoara râulețul apare notat pe hărțile topografice din sec. XIX-XX și este înregistrat de *Dicționarul geografic al Basarabiei* din 1904. Numele râului *Cula* e menționat în documente începând cu sec. al XV-lea. Astfel, printr-o carte domnească din 17 iulie 1436, Ilie și Ștefan voievozi dăruiesc unui oarecare Hodco „două locuri din pustie pe Cula” ca să-și întemeieze două sate [DRH-M, veac. XIV-XV, vol. I, p. 216-217]. Sunt frecvente mențiunile din secolele XVI și XVII (1546, 1547, 1631, 1646 ș.a.). **Culmea Dealului**, culme colinară la sud de Coșcodeni. Din entop. *culme* „partea cea mai înaltă a dealului, prelungită pe orizontală” și entop. *deal*.

Dealul Angheloaiei, deal înalt la sud de Cotiujeii Mici. Altitudinea: 278,5 m. Din entop. *deal* și antrop. *Angheloaie*, cu formă casuală de genitiv. **Dealul cel Mare**¹,

deal la nord-vest de Coșcodeni. Altitudinea: 192,3 m. Toponim descriptiv, referindu-se la o colină care domină împrejurimile în zona dată. **Dealul cel Mare**², deal la sud-vest de Pepeni. Altitudinea: 306 m. Este unul dintre cele mai înalte dealuri din preajma satului. **Dealul Crucii**, deal la nord-vest de Slăveanca. Altitudinea: 200 m. Toponim descriptiv, cu referire la un stâlp de piatră în formă de cruce situat pe acest deal. **Dealul din Pădurea Rădoaiei**, deal la nord de Rădoaia, cu cea mai mare altitudine în zonă (340 m). Toponim descriptiv, având ca punct de plecare în procesul nominației particularitățile geomorfologice și vegetale ale terenului. **Dealul Galben**, deal la sud-est de Dumbrăvița. Altitudinea: 295 m. Toponim descriptiv, referindu-se prin termenul secund la o particularitate a solului – „deal cu sol argilos (lutos)”. **Dealul Humei**, deal la sud-vest de Mărășești. Toponim descriptiv: entop. *deal* + apel. *humă* „argilă (adesea de culoare albă)”. **Dealul-Iepureni**, deal înalt la sud-vest de Biliceni Vechi. Altitudinea: 236,5 m. Din entop. *deal* și num. grup *iepureni*, devenit toponim (din antrop. *Iepure*). **Dealul la Trei Chetre**, notat pe hărți și *Piatra*, deal înalt la nord-est de Rădoaia. Altitudinea: 284 m. În vârful acestui deal este o movilă mare, de vreo 2 m înălțime, pe care odinioară se aflau trei cruci de piatră, acestea servind drept semn de hotar pe moșia satului. **Dealul Lung**, deal la nord de Copăceni. Altitudini: 147,7 m, 150,4 m. Oronim descriptiv, referindu-se la aspectul întins (prelungit, târăgănat) al dealului. **Dealul Mare**, cu var. ucr. *Mare Deal*, deal la nord-vest de Grigorăuca. Altitudinea: 200 m. Toponim descriptiv, de origine oronimică. **Dealul Nant**, deal la nord-vest de Pepeni Noi. Altitudinea: 270 m. Oronim descriptiv, cu referire la dimensiunea de altitudine a obiectului topografic. **Dealul Negurii**, deal înalt la sud de Tăura Nouă. Altitudinea: 230,8 m. Localnicii susțin că vârful dealului, din cauza mării altitudini, este mereu acoperit de nouri, de ceață. **Dealul Pădurețului**, deal la sud-est de Țiplești. Altitudinea: 229,2 m. Toponim descriptiv, compus din entopicele *deal* și *pădureț* „loc împădurit”. **Dealul Ponoarelor**, deal la nord-vest de Rădoaia. Altitudinea: 288,5 m. Toponim descriptiv, redă o particularitate a locului – deal cu teren accidentat, cu râpi, ponoare. **Dealul Rădiului**, deal înalt la sud-est de Heciul Nou, de dreapta drumului spre Trifănești. Altitudinea: 271 m. Toponim compus descriptiv, referindu-se la un deal acoperit cândva de o pădurice (*rădi*, lit. *rediu* „pădure rară”, dar și „pădurice tânără și deasă”). **Dealul Stâlpului**, deal înalt la sud-vest de Heciul Vechi. Altitudinea: 254 m. Avea pe vremuri în vârful său un stâlp de piatră de vreo 2 m înălțime, servind ca semn de hotar pe moșia satului. **Dealul Turcului**, deal înalt la nord-est de Tăura Nouă. Altitudinea: 214,7 m. Se zice că de pe acest deal, prin aprinderea rugurilor, se dădea *șvara în țară*, adică se vestea că turcii și tătarii dădeau năvală la hotare. Vezi și *Movila Turcului*. **Dealul Vechi**, cu varianta ucr. *Starii Deal*, aceasta fiind cunoscută în localitățile cu populație rusă și ucraineană din vecinătate, unul dintre cele mai înalte dealuri în zonă, situat la sud-vest de Drăgănești. Altitudinea: 312,8 m. Oronimul nu se referă la vechimea obiectului topografic, ci, mai degrabă, redă o particularitate a lui, aspectul golaș al culmei dealului, versanții cărui sunt acoperiți de plantații de livezi și vii, de mici pâlcuri de pădure. Componentul secund, în alt caz, ar putea viza vechimea unei părți de moșie moștenită sau a unui teren agricol împroriat. **Delnița**¹, teren agricol la nord de Flămânzeni. Din entop. *delnița* „hotar de moșie”, „parcelă de pământ din proprietatea obștească”. **Delnița**², parte de teren agricol la nord-est de Prepelița. Pentru etimologie a se vedea *Delnița*¹. **Dolina**, cu var. rom. *Pe Vale*, loc pe valea râului Ciulucul Mare, la vest de Grigorăuca. Din rus. *долина* „vale, vâlcea”. **Dulgheriul**, partea de moșie la sud-est de Copăceni. Toponim de origine

antroponimică (< *Dulgheriu, Dulgheru*). **Dumanul**, deal înalt, la sud-est de Cotiușeni Mici. Altitudinea: 280 m. Din antrop. *Duman (Dumanu)*, prin fenomenul toponimizării numelor de persoane.

Fantalul¹, fântână pe Valea Hârtoapelor, la sud-est de Heciul Vechi. Din entop. *fantal* „fântână mare, largă și adâncă”. Termenul a fost înregistrat pe alocuri și cu sensurile „izvor mare, captat, amenajat; cișmea”, „bazin de apă”. **Fantalul**², izvor pe teritoriul satului Brejeni. Vezi și *Fantalul*¹. **Fața Satului**, partea de moșie situată de dreapta văii Ciulucului Mare, în dreptul satului Prepeșița. Toponim descriptiv, prin componentul entop. *față*, având sensul „coasta dealului orientată spre sat”, „panta de deal situată spre soare”. **Fălcile**, parte de teren agricol la nord-est de Ciuciuieni. Pe vremuri pământurile din această parte de moșie erau măsurate cu *falcea* „veche unitate de măsură pentru suprafețele agricole, egală cu 1,43 ha”, „parcelă de pământ de această mărime” (< lat. *falix, -cis*). **Fânețele**, loc șes pe valea Ciulucului de Mijloc, la sud-est de Ciuciuieni, folosit în trecut pentru recoltarea fânului. Din entop. *fâneță (fânaț)* „loc pe care crește iarba pentru fân” (< lat. **fenacium*). **Fundacul**, mahala, partea de est a satului Pepeni. Din entop. *fundac* „terminația de sus a unei văi”, „partea mai îndepărtată a unui sat, a unei străzi” (< *fund* + suf. *-ac*). **Fundoaia**¹, terminația superioară a Văii Surului, la nord-vest de Ciuciuieni. Din entop. *funtoaie* „loc unde se afundă o vale; fundătură”. **Fundoaia**², partea superioară a văii satului Alexeuca, dinspre sud. Din entop. *funtoaie* „extremitatea superioară a unei văi”, „locul unde se înfundă o vale”. **Găvănosul**, cu var. *Gavanosul*, hârtop în cuprinsul moșiei satului Tăura Nouă. Din adj. *găunos* „(loc) cu gropi, cu râpi; gropuros, râpos”, prin substantivizare. **Grădina Verii**, loc la sud-est de Chișcăreni, odinioară cu pomi fructiferi, cu pajiști pe costișe pitorești. Toponim descriptiv, făcând parte din categoria flonimelor. **Grădinile**, teren plantat cu livadă la sud-vest de Pepeni. Din entop. *grădină* „livadă”, în cazul dat, spre deosebire de *grădină* „teren cultivat cu legume”. **Grădinile Noi**, parte de moșie la sud-vest de Chișcăreni, toponimul denumind un teren plantat relativ nu demult cu pomi fructiferi. **Grădinile Vechi**, teren agricol la sud de Chișcăreni. Toponim descriptiv, referindu-se la o veche livadă a satului.

Halacai, parte de moșie la sud-vest de Pepeni, denumirea fiind o variantă a toponimului *Alacai*, acesta desemnând o vale din vecinătate. **Hârtopul**, vâlcea de dreapta văii râului Ciulucul de Mijloc, la sud de Ciuciuieni. Din entop. *hârtop* „vâlcea scurtă și adâncă, de formă rotunjită, cu pante rezezi și înierbate”, „adâncitură de teren în semicerc, fără ramificații” (cuvânt de origine veche slavă însemnând „groapă”, „văgăună”). **Hârtopul cel Mare**, vâlcea, ramificație de dreapta văii Ciulucului Mare, la sud de Prepeșița. Toponim descriptiv, referindu-se la o particularitate fizico-geografică a terenului. **Hârtopul cel Pustiu**, vâlcea, ramificație de dreapta Văii Jieriței, la nord de Rădoaia. Lungimea: 1,5 km. Direcția: de la S spre N. Componentul *pustiu* al numelui topic ne sugerează ideea că locurile de pe această vâlcea nu se lucrau pe vremuri, fiind puternic accidentate. **Hârtopul Mânzărilor**, vâlcea la est de Cubolta. Aici, după spusele localnicilor, s-ar fi aflat stâna mânzărilor, a oilor cu lapte. **Hodoroaba**, vale cu pârâu, ramificație de dreapta a văii Soloneșului, la s. Sacarovca. Vale largă și întinsă, dar străjuită de o parte și de alta de dealuri destul de înalte, cu altitudini între 200 și 260 m. Lungimea: 10 km. Direcția: de la V spre E. Pare să fie un nume topic de origine antroponimică (*Hodoroabă* – poreclă devenită nume de familie, apoi toponim). **Huhurezul**, cu varianta *Hurezul*, deal înalt la sud de Iezărenii Vechi. Altitudinea: 258,7 m. Din apel. *huhurez*

(*hurez*) „pasăre răpitoare de noapte, din familia bufnițelor (*Syrnium aluco*), toponimul fiind o creație metaforică sau redând o particularitate a locului – „habitatul huhurezilor”.

Iazul Comunal, iaz pe teritoriul satului Romanovca, toponimul indicând apartenența iazului la întreaga comunitate a localității. **Ieruga**, vâlcea, ramificație de dreapta văii râulețului Chiuva, la est de satul Gura-Oituz. Toponimul reproduce un vechi și foarte rar în această zonă entopic: *ierugă* (pl. *ierugi*) „vale scurtă și îngustă; vâlcea” (< rus. *epyza*). **Ierugile**, mai multe vâlcele care se deschid de stânga în Valea Tăurilor, la vest de Chișcăreni. Toponim descriptiv. Pentru etimologie vezi supra *Ieruga*. **Iezurcanele**, locuri cu mai multe heleșteie și iazuri pe vâlcelele de obârșie a văii Zăvideanca, la nord-vest de Cotovca. Din *iezercan* (var. *iezurcan*, pl. *iezurcane*), diminutiv al lui *iezer* „lac natural”, „heleșteu”. **Iligacea**, râu, afluent pe dreapta al Răutului, la Brânzenii Vechi (Telenești). Izvorăște de pe mai multe vâlcele și hârtoape de la nord-vest de Pepeni (Sângerei), curge spre sud, apoi spre est până la vărsarea sa în Răut. Are lungimea de aproximativ 20 km. Coordonatele geografice la vărsare: 47°39'02" lat. N, 28°29'20" long. E. Suprafața bazinului: circa 60 km². La confluență albia Răutului are înălțimea de 46 m deasupra nivelului mării. Este împrejmuțată de culmi colinare și dealuri de mari înălțimi: 312 m la izvoarele râului, 306 m pe cursul său mediu și 120-150 m la vărsare. Acumulează apele pâraielor și pâraiașelor: Fundoaia, Cânechiștile, Sărata, Hârtopul Boilor, Comerzanul, Izvorul Roșu, Valea Bălășeștilor, Valea Slovencii, Răiul, Prisaca, Hârtopul. Pe de o parte și de alta a râului, în cuprinsul văii și pe vâlcele alăturate, sunt situate satele: Romanovca, Pepenii Noi, Pepeni, Răzălăi, Bălășești, Sloveanca. Primele mențiuni documentare ale hidronimului datează de la începutul sec. al XVI-lea. Într-un hrisov din 1 martie 1507, emis de cancelaria domnească a lui Bogdan al III-lea, se arată: „Cu mila lui Dumnezeu, noi Bogdan voievod, domn al Țării Moldovei, facem cunoscut prin această carte a noastră tuturor celor care o vor vedea ori o vor auzi citindu-se, că slugile noastre credincioase Nicoară și Cârceiu diaci ne-au slujit nouă cu dreptate și cu credință, și noi, văzând dreapta și credincioasa lor slujbă către noi, i-am miluit pe ei..., cu mila noastră, le-am dat și le-am întărit de la noi, în pământul nostru al Moldovei, un loc de pustie, ce este pe Răut, însă de cea parte a Răutului, în dreptul gurii Iligacei, pentru ca să-și așeze sat și să le fie de la noi danie..., nestrămutat niciodată în veci” [MEF, vol. I, p. 24-25]. Printr-un alt hrisov din 9 martie 1535, Petru Rareș voievod întărește lui Toader mare logofăt, două seliști, cumpărătură cu 50 de zloți tătărești de la Anușca, Marușca și Anea, nepoatele lui Ion Stângaciu, „una pe Răut, pe această parte a Răutului, mai jos de Vadul de Piatră, la gura pâraului Iligacei, la Fântâna Rece, iar cealaltă seliște pe pâraul Iligacilor, la Fântânile Tătărești, mai sus de Hrinea” [DIR-A, veac. XVI, vol. I, p. 372]. Documentar hidronimul apare notat și cu forma *Iligaciul*. Acest nume topic pare să fie de origine veche turcică (cumano-pecenegă), la fel ca și denumirile altor râuri din partea de nord a interfluviului pruto-nistrean: *Căinar*, *Ciuhur* (*Șihor*), *Ciuluc*, *Cogâlnic*, *Sagala*. **Imașul Boilor**, teren agricol la vest de Pepeni, situat pe partea dreaptă a văii râului Iligacea, pe segmentul superior al văii. Toponim compus, denumește la origine un loc de pășunat: *imaș* „teren necultivat, folosit ca pășune”. **Iosubul**, vale, ramificație de stânga văii râului Ciulucul Mare, în marginea de sud-est a satului Copăceni. Lungimea: 8 km. Direcția: de la NV spre SE. Toponim antroponimic, *Iosub* (var. a lui *Iosif*) fiind numele de familie al unui locuitor din sat sau al unui proprietar de pământ din partea locului. **Isaiul**, cu varianta *Isaia*, parte de teren agricol la vest de Drăgănești.

Toponim antroponimic, evocă numele unui locuitor din sat care stăpânea un lot de pământ în acest loc. **Izvorul Roșu**, loc pe teritoriul satului Răzălăi. Toponimul denumea la origine un izvor cu apă ruginie, astăzi, în fond, dispărut. Culoarea apei s-ar datora solului de argilă brună sau rocilor de subsol cu conținut de fier. **Împușitul**, vale cu pârau, ramificație de stânga văii Ciulucului de Mijloc, la nord și nord-est de Slobozia-Chișcăreni. Lungimea: 13 km. Toponimul redă o particularitate a apei pâraului și băltoacelor de pe această vale. Din adj. *împușit* „care miroase urât”, „stătut; bâhlit”. **Jelăboia (Joloboia)**, vale, începe la nord de Biliceni Noi, trece prin mijlocul acestei localități și se deschide în Valea Grădinilor la nord de Biliceni Vechi. Lungimea: 4 km. Direcția: de la N spre S. Din entop. *jelob (jălob)*, „vâlcea îngustă”, cuvânt de origine rusă (*желоб* „jgheab, uluc”, „vâlcea”), cu formantul *-oia*.

Lanul, teren agricol la est de Prepeșița. Din entop. *lan* „parcelă de pământ semănată cu cereale”, „teren agricol”. **Larga**, vâlcea, ramificație de stânga Văii Vladimirovicii, la sud de Grigorievca. Lungimea: 2 km. Direcția: de la N spre S. Oronim descriptiv, referindu-se la o particularitate a văii (dimensiunea latitudinală). **Lăzoia**, parte de moșie la nord-est de Chișcăreni și Iezăreni, aparținând în trecut proprietarilor dinastiei Lazu (Lazo). Înșuși satul Chișcăreni a fost denumit de oficialitățile sovietice *Lazo* (din 1955 până în 1992), aceasta în memoria activistului revoluționar Serghei Lazo, descendent al familiei locale Lazu. **Loturile¹**, teren agricol la sud de Sacarovca. Din entop. *lot* (pl. *loturi*) „porțiuni de teren cu care au fost împroprietăriți țărani în timpul reformei agrare din anii 1918-1924”. **Loturile²**, parte de teren agricol la nord de Iezărenii Noi. Nume topic din categoria toponimelor agrare. Vezi și *Loturile¹*. **Loturile³**, porțiuni de teren agricol la nord-est de Romanovca. Toponim agrar, datează din perioada reformei agrare din anii 1918-1924, când țărani din satele învecinate au fost împroprietăriți cu loturi de pământ. A se vedea și *Loturile¹*, *Loturile²*. **Lozia**, vale, ramificație de dreapta văii Solonețului, la Sacarovca. Lungimea: 2,5 km. Direcția: de la S spre N. Hidronim flonimic (fitonimic), referindu-se la o particularitate vegetală a terenului – valea cu lozii (*lozie* „o specie de salcie”). **Lunga**, vale, ramificație de stânga văii Ciulucului Mic, la sud de Bocancea-Schit. Lungimea: 8 km. Direcția: de la NV spre SE. Toponim descriptiv, referindu-se la dimensiunea liniară (lungimea) obiectului hidrografic. **Lutul Galben**, cu variantele *Galbena* și *Galbenul*, loc la est de Prepeșița, având sol argilos, galben. Aici se aflau lutăriile satului, de unde se extrăgea lutul folosit la construcția caselor.

Magazia Roșie, parte de teren agricol la nord-vest de Romanovca. Pe vremuri aici se afla un mare depozit de cereale a moșierului Novițchi. Era construit din cărămidă roșie și acoperit cu șindrila. Dealul din preajma acestui depozit, cu altitudinea 245,5 m, e notat pe hărțile topografice cu același nume – dealul *Magazia Roșie*. **Măciuca**, parte de moșie dincolo de Pădurea Rădoaiei, la nord de s. Rădoaia. Toponim explicat de localnici în controversă: (1) din antrop. *Măciucă și* (2) din entop. *măciucă* „vârf de deal, de formă rotunjită”. Această formă ar avea-o un vârf de deal din zona colinară împădurită de la nord de satul Rădoaia. **Măgura**, deal izolat la vest de satul Dumbrăvița. Altitudinea: 222 m. Din entop. *măgură* „deal înalt, adesea izolat”, „munticel”, „vârf de deal, pisc”. **Mătăseni**, deal și parte de moșie la nord de Dumbrăvița. Altitudinea: 177,2 m. Din num. grup. *mătăsini*, derivat cu form. *-eni* al antrop. *Mătasă (Mătase)*. Aici, conform tradițiilor locale, ar fi existat un sat, urmele căruia se mai văd și astăzi. **Mânzălăria**, teren agricol la sud de Heciul Nou, în capătul de sus al văii satului. Toponim descriptiv, denumește locul unde

pășunau pe vremuri mânăii gospodarilor din sat. Din apel. *mânz* „cal tânăr, de până la un an” + suf. *-(ăl)ărie*. **Molnicul**, parte de moșie la sud de Prepelița. Din antrop. *Molnic*, prin toponimizare. **Movila**, cu varianta *Movila Bocancei*, movilă pe un deal înalt de la sud-est de Ciuciuieni. Altitudinea: 240,4 m. Oronimul denumește un deal cu movilă dinspre satul Bocancea-Schit. **Movila Chetrăriei**, deal cu o movilă în vârf (altitudinea: 129,4 m), sub care se află o carieră de piatră. Este situat la nord-est de Țiplești, pe malul drept al Răutului. Toponim compus descriptiv. **Movila din Livezi**, movilă pe un deal din partea de sud-est a satului Țiplești, având altitudinea 232,5 m. Toponim descriptiv, indică la origine prezența în acest loc a unei movili pe un deal plantat cu livezi. **Movila lui Calmuțchi**, movilă pe un deal înalt de la sud-vest de Rădoaia, având altitudinea 222,3 m. Toponimul evocă numele unui mare latifundiar din jud. Bălți (*Calmuțchi*). **Movila Roșie**, movilă pe un deal înalt de la sud-vest de Alexeuca. Altitudinea: 245,5 m. Toponim descriptiv, redă o particularitate a solului unde se află această movilă, componentul secund referindu-se la culoarea roșie pe care o are pământul lutos din acest loc. **Movila Turcului**, movilă pe un deal situat la est de s. Valea Norocului (Sângerei) și la nord-vest de s. Nicolaevca (Florești), având altitudinea 254 m. Numele topic păstrează amintirea vremurilor de pe când băștinașii, apărându-și țara, purtau războaie cu turcii. De pe movilele aflate pe cele mai înalte dealuri, prin aprinderea rugurilor, se vestea năvălirea dușmanilor în țară. **Muchia Zimbroaiei**, culme colinară în zona Zimbroaia, situată între satele Coșcodeni și Chișcăreni. Altitudinea: 200-250 m. Din entop. *muchie* „culme de deal ascuțită și alungită” și top. *Zimbroaia*.

Nadelurile, teren agricol la nord-est de Heciul Vechi, de stânga drumului spre Țiplești. Din entop. *nadel* „lot de împroprietărire în perioada țaristă (în anii 1864-1868)”, „porțiune de pământ aparținând unui proprietar”. **Nisipăriile**, locuri în hotarul satului Heciul Vechi de unde localnicii extrag nisip pentru treburile gospodărești (construcție, reparația drumurilor etc.).

Obșteasca, parte de moșie la sud de Iezăreni. Din sintagma *moșie obștească*, prin elipsa componentului determinat, formația onimică referindu-se la partea de moșie aflată în proprietatea întregului sat. **Oituzul**, cu varianta *Dealul Oituz*, deal înalt la sud-est de Cotiușeni Mici. Altitudinea: 288,5 m. Din oicon. *Oituz azi Gura-Oituz*, nume topic comemorativ, care evocă importante evenimente din Primul Război Mondial, cele trei bătălii din zona pasului Oituz din Carpații Orientali, unde armatele române au înfrânt ofensiva trupelor germane și austro-ungare în septembrie-noiembrie 1916 și iulie-august 1917. Satul Oituz (Gura-Oituz) a luat ființă în anii de după reforma agrară din 1918-1924. **Oreșnic**, pădurice la sud-vest de Grigorăuca. Din rus. *орешиник* „tufă de aluni”, „alunar”. **Oușorul**, deal înalt la nord-est de Iezăreni, în vârf având o movilă de formă ovală. Altitudinea: 258,8 km. Din entop. *oușor* „movilă de formă rotunjită”, „deal izolat de formă ovală”. Etimologia *oaș* „curătură” și *oașă* „teren unde este oprit pășunatul” (< mgh. *ovás* „apărare”, „loc apărat”) nu poate fi acceptată în cazul dat, drept dovadă fiind, în primul rând, configurația obiectului topografic și, în al doilea rând, lipsa etimonului în terminologia entopică basarabeană.

Pătârniciariul, vale, ramificație de stânga văii Sarabeiul, la nord-est de Flămânzeni. Probabil, de origine antroponimică, din num. fam. sau porecla *Pătârniciaru*, cu varianta *Potârniciaru* („persoană care vânează potârnichi”; *potârniche* „pasăre de câmpie, de mărimea unui porumbel”). Nu este exclusă și versiunea: *pătârniciari* (*potârniciari*) „loc (câmp) cu multe potârnichi”. **Planul**, parte de teren agricol la nord-est de Prepelița.

Din entop. *plan* „bucată de pământ primită la împrumut”. După spusele localnicilor, aici s-a aflat planul școlii, precum și al bisericii care le-au revenit instituțiilor satești în urma reformei agrare din 1918-1924. **Plăcinta**, vale, ramificație de stânga văii râului Ciulucul Mare, la vest de Copăceni. Lungimea: 7 km. Direcția: de la NV spre SE. Toponim de origine antroponimică, *Plăcintă* fiind numele de familie sau porecla unui locuitor al satului, eventual proprietar de pământ. **Podișelul**, teren plan deasupra dealului de la sud de Prepelița. Altitudinea: 246,2 m. Din entop. *podîșel* „podîș mic”, diminutiv al lui *podîș*, cu suf. *-el*. **Podișul**¹, culme colinară la sud de Slobozia-Măgura, având altitudinea medie de 270 m. Din entop. *podîș* „formă de relief de mare întindere, de regulă plană, situată la o anumită înălțime”. **Podișul**², teren agricol (pământ arabil, livadă) la nord de Alexeuca. Din entop. *podîș* „formă de relief plană situată la o anumită înălțime”. Vezi și *Podișul*¹. **Podișul**³, teren plan deasupra dealului cuprins între valea Ciulucului de Mijloc și Valea Tăurilor, la vest de Chișcăreni și Slobozia-Chișcăreni. Altitudinea: 170-253 m. Vezi *Podișul*¹, *Podișul*². **Podișul**⁴, culme colinară plană la sud-est de Pepeni. Altitudinea: 320,5 m. Pentru explicații etimologice a se vedea supra *Podișul*¹, *Podișul*², *Podișul*³. **Podișul**⁵, teren arabil pe culmea dealului de la nord-vest de Prepelița. Altitudinea: 258,5 m. Vezi supra denumirile *Podișul*. **Podul de la Alacai**, pod peste pârâul de pe Valea Alacai, pe șoseaua Orhei-Bălți, la vest de Prepelița. Toponim descriptiv, compus din entop. *pod* și top. *Alacai*, cu prepozițiile *de* și *la* ce realizează raportul gramatical dintre componentele de bază respective, sintagma onimică arătând poziția geografică a obiectului desemnat. **Pohonții**, partea de sud-est a satului Pepeni. Numele topic ar putea fi explicat prin: (1) antrop. *Pohonțu* sau (2) etimonul acestuia, apel. *pohonț* „soldat în armata țaristă” (< rus. *nexomuheu* „soldat pedestru; infanterist”). **Ponoarele**¹, locuri accidentate la est de Chișcăreni. Din entop. *ponor* (pl. *ponoare*) „teren accidentat prin alunecarea straturilor superioare de pământ”, „loc cu sol răvășit prin alunecări de teren”. **Ponoarele**², teren accidentat la sud-est de Ciuciuieni, pe partea dreaptă a văii râului Ciulucul de Mijloc. Pentru etimologie a se vedea *Ponoarele*¹. **Prisaca**¹, cu var. *Valea Prisăcii*, vale la vest de Pervomaiscoe și la nord-vest de Slobozia-Chișcăreni, ramificație de obârșie a văii Împutița (Împutitu). Din apel. *prisacă* „loc unde se cresc albinele; stupărie”. **Prisaca**², cu var. *Pârâul Prisăcii*, vale, ramificație de stânga văii râulețului Iligacea, la est de Slăveanca. Lungimea: 6 km. Direcția: de la NV spre SE, apoi spre S. localnicii își amintesc că pe această vale se aflau mai toate stupăriile satului și ale foștilor proprietari de pământ mai înstăriți de altă dată. **Prohonul**, drum local, la sud-est de Sacarovca, cu direcția de la nord-vest spre sud-est, până la Dealul Vechi. Din entop. *prohon* (var. *prihon*) „drum larg pe care se scot vitele din sat spre locurile de pășunat”. **Prosia**, porțiune de pământ arabil la sud-vest de Heciul Vechi, de dreapta drumului spre Trifănești. Din entop. *prosie* „ogor arat și semănat pentru prima dată după deștelenire”, „pământ semănat după ce a rămas necultivat câțiva ani”.

Răcăria, vale, una din ramificațiile de obârșie a văii Ciulucului Mare, la nord-vest de Biliceni Vechi. Lungimea: 5 km. Direcția: de la NV spre SE. Conform relatării localnicilor, văii i s-a dat această denumire datorită faptului că pe această vale erau multe iezurcane bogate în raci. **Răchițile**, loc pe Valea Iezărenilor Noi, la nord de satul Iezăreni. Toponim floranim, la origine denumind un teren crescut cu răchită, o varietate de salcie cu frunze înguste și lunguiețe, cu ramuri subțiri, folosite ca material de împletit (*Salix fragilis*). **Rădiul**¹, deal înalt într-o pădurice de la sud de Chișcăreni. Altitudinea: 349,8 m. Din entop. *rădi* (*rediu*) „pădure mică, adesea și tânără”. **Rădiul**², pădurice la

sud-est de Copăceni. Toponim floranim. Vezi și *Rădiul*¹. **Rădiul Mare**, deal la sud de Prepelița, având altitudinea de 295,5 m. Pentru componentul *rădi* (lit. *rediu*) a se vedea explicațiile de la *Rădiul*¹. **Rădiul Mic**, deal la sud de Prepelița, în vecinătatea Rădiului Mare. Altitudinea: 251 m. Vezi *Rădiul Mare*. **Răduțul**, parte de teren agricol la vest de Pepeni. Toponim antroponimic: *Răduțu*, diminutivul num. fam. *Radu*, cu suf. *-uț*.

Răut, râu, afluent principal pe dreapta al Nistrului, la satul Ustia (Dubăsari). Izvorăște de pe mai multe văi și vâlcele din preajma satului Rediul Mare (Dondușeni), străbate teritoriile raioanelor Dondușeni, Drochia, Râșcani, Sângerei, Florești, Telenești, Orhei, Criuleni și se varsă în Nistru la Ustia, în fața orașului Dubăsari. Are lungimea de aproximativ 280 km. Formează în partea de mijloc a spațiului pruto-nistrean de nord un bazin hidrografic cu particularități geomorfologice și naturale specifice. Acumulează apele a peste 250 de râuri, râulețe și pâraie. Principalii afluenți și coafuenți ai Răutului: pe dreapta – Frasina, Poparnița, Copăceanca, Răuțel, Soloneț, Chiua, Iligacea, Ciulucul Mare (cu Ciulucul Mic, Ciulucul de Mijloc, Arama, Nagățaria, Râioasa, Odaia, Lunga, Matca), Molovatețul (cu Valea Florilor, Lipcana, Valea Bozului), Cula (cu Hulboaca, Ursoaia, Dârnovățul, Ternauca, Culișoara, Împutița), Suduroaia, Țarna, Bahul, Vaticiul, Ivancea, Râposul, Săbana, Chetroșița, Budăiul; pe stânga – Cubolta (cu Valea Corbului, Hărăpoaica, Marcotețul, Valea Crucii, Bularga), Hârtopul (cu Ponoara, Speia, Colonița, Frumoasa), Căinarul (cu Dumbrava, Zgura, Rădoaia, Căinăruțul, Căldarea, Bolata), Camenca, Valea Rădiului, Țâra, Ciorna, Bahna, Șipotul, Bostanul, Lata, Dobrușa (cu Flutura, Valea Teiului, Chetroasa), Sagala, Crivoaia, Cogâlnic (cu Găinușa, Valea Oii, Coarna, Budăiul), Ivanosul, Bolohanul, Serbinica, Drăghiniciul (cu Valea Teiului, Salcia, Valea Plopului), Țiganca ș.a. Valea Răutului este în general largă, cu șesuri întinse, bogate în locuri de fâneată și pășunat. Pe alocuri, la gurile afluenților mai mari, se formează lacuri și mlaștini, acoperite cu stufării și păpuriiș. Culmile colinare și dealurile din preajma văii sunt destul de înalte, mai cu seamă pe porțiunile sale superioare și mediale: 270-285 m (lângă Rediu Mare și Dondușeni), 200-220 m (lângă Bălți), 180-200 m (lângă Orhei) și 100-120 m (lângă Ustia). Cotele albiei râului: 150 m la Scăieni (Dondușeni), 100 m la Bălți, 79 m la Florești, 25 m la Orhei și 15 m la Ustia. Coordonatele geografice la vărsare: 47°15' lat. N, 29°09' long. E. Pe valea Răutului sunt situate 3 orașe mari (Bălți, Florești, Orhei), 3 orașele (Biruința, rn. Sângerei; Mărculești și Ghindești, rn. Florești) și aproximativ 70 de localități rurale, dintre care cele mai mari sunt: Scăieni (Dondușeni), Pelinia (Drochia), Corlăteni, Singureni (Râșcani), Elizaveta (mun. Bălți), Alexandreni, Grigorești, Țiplești, Heciul Nou, Heciul Vechi (Sângerei), Putinești, Prajila, Gura Căinarului, Vărvăreuca, Gura Camencii, Domulgeni, Ștefănești (Florești), Brânzeni, Căzănești, Negureni, Chițcanii Vechi, Sărăteni (Telenești), Ciocâlneni, Clișova, Mălăiești, Bravicea, Cișmea, Furceni (Orhei), Mașcăuți, Jevreni, Răculești (Criuleni), Ustia (Dubăsari). *Răutul* este unul dintre cele mai vechi hidronime din spațiul geografic pruto-nistrean. Primele mențiuni documentare datează încă din prima jumătate a sec. al XV-lea. Astfel, printr-un hrisov din 17 iulie 1436 Ilie și Ștefan voievozi întărește lui Oancea logofăt satele pe Răut: Procopiți, Macicăuți, Cozarăuți și Fântâna Albă [DRH-M, vol. I, p. 218-219]. Aceiași voievozi, la 20 decembrie 1437, confirmă lui Mihail de la Dorohoi mai multe sate pe Răut: unde este Vadul Pietrei, la capătul Stâncii la Moiatinul de Jos ș.a. [Idem, p. 246-247]. Mai multe sate pe Răut sunt menționate la 1439, 1445, 1453, 1455, precum și în diferite perioade ale sec. XVI-XVIII. Vechile atestări documentare ne trimit la o foarte veche

proveniență lingvistică, asupra căreia s-au făcut până în prezent doar niște presupuneri. Aceasta pentru că toponimele vechi și-au modificat adesea și în cel mai serios mod formele lor de origine. Referitor la denumirea Răutului s-au propus etimologiile: (1) slav. *pevom* (< *pevetъ* „a urla”); (2) ? arm. *raut* „râu”; (3) est-indoeur. *raut* „râu” ș.a. [Fasmer, ESRI, vol. III, p. 476; Trubaciov, NRU, p. 220; Dron, SC, p. 289]. Cercetările etimologice de viitor vor putea face lumină întru câtva în această problemă. **Răzeșiile**, cu var. *Valea Răzeșilor*, vale, ramificație de stânga văii râului Ciulucul Mic, la nord de satul Dumbrăvița. Din entop. *răzeșie* „parte de moșie moștenită din strămoși”. **Răzlogul**, loc în partea de nord-vest a satului Slobozia-Chișcăreni. Toponim cu etimologie multiplă: (1) antrop. *Răzlog*, (2) entop. *răzlog* „loc unde se ramifică o vale (un drum etc.), (3) apel. *răzlog* „despicătură din trunchiul unui copac”, „bârnă”, „trunchi de copac despiciat (prin rupere, de trăsnit)”. **Râioasa**, pârâu, afluent pe stânga al Ciulucului Mare, la Biliceni Vechi. Izvorăște la sud-vest de Mândreștii Noi și se varsă în Ciulucul Mare, la nord de Biliceni Vechi. Lungimea: 7,5 km. Direcția: de la NV spre SE. Toponim descriptiv, redând la origine o particularitate a apelor din heleșteie și din însuși pârâul de pe această vale (*Râioasa* – „vale (pârâu) cu apă stătută și murdară”). **Râpa Izvorului**, vâlcea, ramificație de stânga văii Ciulucului Mic, la hotarul dintre Coșcodeni și Flămânzeni. Lungimea: 2 km. Direcția: de la N spre S. Toponim descriptiv, având ca elemente componente entopicele *râpă* și *izvor*.

Sarabeiul, vale, ramificație de stânga văii Ciulucului Mic, la est de Flămânzeni. Lungimea: 8 km. Direcția: de la NV spre SE. Toponim antroponimic: num. fam. *Sarabei*, de origine turcică. **Sajina**, parte de teren agricol la nord-est de Slobozia-Chișcăreni. Toponim antroponimic: num. fam. *Sajin* + form. *-a*, prin analogie cu *Bălceana*, *Bolocana*, *Crihana*, *Tăuta*. **Sărata**¹, vale cu pârâu, ramificație de stânga văii Răutului, la Alexăndreni. Lungimea: 8 km. Direcția: de la NV spre SE. Toponim descriptiv, referindu-se la o particularitate a solului – „vale cu sol sărătuș”. **Sărata**², vale, ramificație de stânga văii râulețului Iligacea, la est de Romanovca. Lungimea: 4 km. Direcția: de la N spre S. Pentru explicații etimologice a se vedea *Sărata*¹. **Sărăturile**, vâlcea, ramificație de stânga Văii Bărganului, la est de Prepeșița. Lungimea: 2,5 km. Direcția: de la NE spre SV. Din entop. *sărătură* „teren bogat în săruri minerale solubile”, „pământ sărătuș”, „pășune pe un teren sărătuș”. **Schinoasa**, vale și mahala, partea de sud-est a satului Dumbrăvița. Toponim descriptiv: „valea cu pâlcuri de spini, cu mulți porumbari”. **Socii**, cu var. *Valea Socilor*, vâlcea, ramificație de stânga Văii Tăurilor, la satul Tăura Veche. Lungimea: 2 km. Direcția: de la N spre S. Nume topic descriptiv, făcând parte din categoria toponimelor floranimice: „valea cu mulți arbuști de soc (*Sobucus nigra*)”. **Soloneț**, râu, afluent pe dreapta al Răutului, la Roșietici (rn. Florești). Izvorăște de pe mai multe vâlcele la nord de comuna Sângerei Noi (rn. Sângerei), curge de la vest spre est, apoi, de la Drăgănești, își schimbă direcția spre nord-est, urmând acest curs până la vărsarea sa în Răut. Cele mai mari dealuri din preajma văii râului au înălțimile: 250-260 m la izvoare, 254 m (*Movila Turcului*) la nord-vest de Nicolaevca (Florești), 215 m (*Dealul Albeștilor*) la nord de Sârbești (Florești) și 80-100 m la vărsare. Lungimea râului – 40 km. Coordonate geografice la vărsare – 47°49’06” lat. N, 28°24’35” long. E. Afluenți: pe dreapta – Hodoroaba, Lozia, Valea Hrițcului, Râpa Ungurului; pe stânga – Trei Iazuri, Cârliceni, Valea Puștii, Coasa Iazului, Valea Norocului, Cătinile, Bârsana, Valea Carpați, Valea Albeștilor, Valea Grădinii. Pe valea Solonețului sunt așezate satele: Mândreștii Noi, Mărinești, Sângerei Noi, Rădoia, Drăgănești, Nicolaevca, Sârbești,

Roșietici (la confluența Solonețului cu Răutul). Hidronimul reproduce termenul entopic rom. *soloneț* „teren cu soluri ce conțin săruri solubile, având o fertilitate naturală foarte scăzută”, acest cuvânt fiind un împrumut lexical din limba rusă (*солонец*, pl. *солонцы*), cunoscut cu același înțeles. În română îi corespund variantele *soloneț*, *solonț* și sinonimele *sărătura*, *solonceac*. Sensul onimic inițial a fost deci „valea cu sărături; sărăturoasa”. Denumirea râului apare frecvent notată pe hărțile din sec. XVIII-XX, prima mențiune documentară datând de la începutul sec. al XVII [DIR-A, veac. XVII, vol. IV, p. 36, 145]. **Stâlpul Soldatului**, movilă pe teritoriul satului Țambula, care avea instalat în vârful ei un stâlp, acesta, după spusele localnicilor, amintind de un ostaș căzut aici în timpul primului război mondial. **Strigoii Mare**, deal înalt la sud-vest de Dumbrăvița. Altitudinea: 266,3 m. Toponim de creație metaforică, datorită imaginii fantomatice pe care o produce această înălțime (singuratică și izolată) în conștiința oamenilor. **Strigoii Mic**, deal situat la vest de satul Dumbrăvița, având altitudinea 222,3 m. Etim. *Vezi Strigoii Mare*. **Șesul**, parte de teren agricol pe valea râulețului Iligacea, la est de Răzălăi. Din entop. *șes* „teren plan, întins și deschis”, „loc înierbat, bun de pășunat sau de fânaț, pe valea unui râu (pârâu)”.

Tăietura, parte din păduricea denumită *Rădiul*, situată la sud de Chișcăreni. Din entop. *tăietură* „parte de pădure defrișată prin tăierea copacilor”. **Tătarca**, vâlcea, ramificație de stânga văii satului Bocancea-Schit, cu deschidere în perimetrul acestui sat. Din (1) antrop. *Tătaru* sau din (2) entnon. *tătar*, având în acest caz semnificație simbolică. **Târnușa**, vâlcea, ramificație de stânga văii râulețului Culișoara, la sud-est de Bobletici. Toponim diminutival, cu form. *-ușa*, din apel. *târni* (*târni/tern* < rus. *мёрн*) „porumbar”, „mărăcine”. **Toloaca**, teren agricol la vest de Chișcăreni. Din entop. *toloacă* „loc necultivat, folosit ca pășune”, „teren neîngrădit, liber, fără case și construcții gospodărești”. **Trei Dealuri**, trei dealuri învecinate situate la nord-est de Iezăreni, cu altitudini între 150 și 250 m. Toponim descriptiv, făcând parte din categoria oronimicelor. **Trei Șirte**, cu varianta *Șirtele*, teren agricol la sud de Ciuciuieni. Toponim descriptiv, referindu-se inițial la o parte de moșie unde pământurile erau măsurate în trecut cu *șirta* (lit. *firtă*) „unitate de măsură pentru suprafețele de teren agricol, egală cu un sfert de pogon, un pogon având 0,5 ha (*firtă* < germ. *Vierter* „sfert”)”. **Turbata**, vale râpoasă, ramificație de dreapta văii râului Ciulucul de Mijloc, în perimetrul satului Chișcăreni. Din adj. *turbat* „fioros, violent”, prin substantivizare, toponimul referindu-se la caracterul violent al apelor pârâului de pe această vale.

Țarina, parte de moșie la nord de Chișcăreni. Din entop. *țarină* „pământul arabil din hotarul unui sat”, „totalitatea ogoarelor ce aparțin unei localități”. **Țarna**, parte de moșie la sud de Iezărenii Vechi. Din entop. *țarnă*, variantă a lui *țarină* „pământul arabil din hotarul unui sat”, „totalitatea ogoarelor ce aparțin unei localități”. *Vezi și Țarina*. **Țiglăul**, deal înalt la sud de Țiplești, având altitudinea 200 m. Din entop. *țiglău* „deal înalt, adesea izolat, cu vârf ascuțit”. În alte zone termenul a fost înregistrat și cu sensurile: „vârf de deal sau de munte”, „deal sau munte în formă de con”, „stâncă înaltă și ascuțită”. **Țurcanul**, cu varianta *Dealul Țurcanu*, deal înalt la sud-est de Copăceni. Altitudinea: 270 m. Toponim antroponimic, rezultat prin toponimizarea numelui de familie *Țurcanu*. O versiune ar fi: entop. *țurcan* (*țurcană* < *țurcă* + suf. *-an*, fem. *-ană*) „dealul înalt, ascuțit”. **Uceștile**, cu var. *Oceștile*, teren agricol la est de Slobozia-Chișcăreni. Din entop. *uceastă* (pl. *ucești*), împrumut lexical din limba rusă (rus. *участок* „porțiune de teren; parcelă”, „lot”; pl. *участки*).

Valea Bărganului, vale, ramificație de stânga văii râului Ciulucul Mare, la sud-est de Prepelița. Lungimea: 5 km. Direcția: de la NV spre SE, apoi spre S. Valea a fost denumită după partea de moșie *Bărganul* (de origine antroponimică). A se vedea supra *Bărganul*. **Valea Berdosului**, vâlcea, ramificație de dreapta a văii râulețului Culișoara, la sud de Bobletici. Lungimea: 2,5 km. Direcția: de la V spre E. Compus toponimic din entop. *vale* și oron. *Berdosul*. **Valea Bulhacului**, vale, ramificație de dreapta a văii Răutului, la sud-vest de Țiplești. Lungimea: 8 km. Direcția: de la SE spre NV. Toponim descriptiv, indică poziția văii față de un lac de pe valea Răutului, pe partea dreaptă a Răutului, situat între Țiplești la est și Țiplețești la vest. Vezi *Bulhacul* (s. Țiplești). **Valea Bursucilor**, cu var. *Valea Bursucului*, vale, ramificație de stânga văii Răutului, la vest de Elizaveta (mun. Bălți). Își are începuturile pe moșia satului Dobrogea Nouă (Sângerei), urmează direcția spre sud-est până la deschiderea sa în valea Răutului. Toponim faunonimic, cu semnificația originară „valea cu bursuci” sau, eventual, „valea unul oarecare Bursuc”. **Valea Căinii**, vale, ramificație de dreapta văii râului Ciulucul Mare, cu deschidere în marginea de sud a satului Copăceni. Lungimea: 3 km. Direcția: de la S spre N. Localnicii o mai numesc *Valea Căcâinii* și *Căcaina*; cf. entop. *căcaină* „pârâu cu apă tulbure, murdară”. **Valea Cănichii (Cănepei)**, vâlcea pe teritoriul satului Dumbrăvița. Toponim descriptiv, arătând că pe această vale în trecut se cultiva adesea cânepă. **Valea Ciobanilor**, vale, ramificație de obârșie a Văii Căinii, la sud de Copăceni. Pe această vale ciobanii își așezau stănele de oi. **Valea Ciubucului**, vale, ramificație de stânga văii Iosubul la satul Petrovca. Lungimea: 5 km. Direcția: de la N spre S. Probabil, toponim de origine antroponimică (< *Ciubuc*). **Valea de pe Șirte**, cu var. *Valea Șirtelor*, *Valea la Cinci Șirte*, vale, ramificație de stânga văii Ciulucului de Mijloc, în marginea de est a satului Ciuciuieni. Lungimea: 2,5 km. Direcția: de la N spre S. Din entop. *vale* și apel. reg. *șirtă* (lit. *firtă*) „uniute de măsură pentru suprafețele de teren agricol, egală cu un sfert de pogon (1 pogon = 0,5 ha)”, „porțiune de teren agricol egală cu această măsură” (*firtă*, pl. *firte* < germ. *Viertel* „sfert”). **Valea Feteștilor**, vale, ramificație de stânga a văii Solonețului, în partea de vest a Drăgăneștilor. Lungimea: 4,5 km. Direcția: de la NV spre SE. Din entop. *vale* și num. grup. *fetești* (< antrop. *Fetescu*). **Valea Grădinilor**, vale cu pârâu la est și sud-est de Biliceni Noi. Începe la sud-est de Mândreștii Noi și se deschide în valea Ciulucului Mare, la sud de Biliceni Vechi. Lungimea: 8 km. Direcția: de la N spre S, apoi spre SE. Toponim descriptiv, referindu-se inițial la o vale cu grădini de zarzavat.

Valea Iazurilor, vale, ramificație de stânga Văii Șesului, la nord-vest de Iezăreni. Lungimea: 4 km. Direcția: de la N spre S. Pe această vale hărțile topografice consemnează două iazuri cu suprafețe relativ reduse. **Valea Iezărenilor**, vale, ramificație de stânga văii Ciulucului de Mijloc, la vest de Ciuciuieni. Lungimea: 2,5 km. Direcția: de la N spre S. Din entop. *vale* și oicon. *Iezăreni*, obiectul aflându-se pe moșia satului Iezăreni. **Valea Iezărenilor Noi**, vâlcea, ramificație de stânga Văii Șesului, la nord de Iezăreni. Toponim descriptiv, componentul său secund referindu-se la satul Iezărenii Noi, situat în preajma acestei văi. **Valea Izvorului**, vale, ramificație de dreapta văii râului Ciulucul de Mijloc, în dreptul satului Ciuciuieni. Lungimea: 2,5 km. Direcția: de la S spre N. Pe această vale se află mai multe izvoare, dintre care unul foarte vechi și cu un mare debit de apă. **Valea Izvoarelor**, vale, ramificație de stânga văii Solonețului, la nord-est de Drăgănești. Lungimea: 3 km. Direcția: de la NV spre SE. Ca punct de plecare în momentul desemnării obiectului au servit, bineînțeles, izvoarele de pe această vale. **Valea Jieriței**, denumirea

părții superioare a Văii Norocului, la nord de Rădoaia. Lungimea: 3,5 km. Direcția: de la V spre S. Toponim descriptiv, *Jerița* fiind supranumele unei foste proprietare de pământ din partea locului. **Valea la Trei Iazuri**, vale cu pârâu, ramificație de stânga văii Solonețului, la est de Sângerei Noi. Lungimea: 5 km. Direcția: de la NV spre SE. Toponim descriptiv, pe această vale, într-adevăr, sunt trei iazuri mari, pe lângă alte mai noi și mai mici. **Valea lui Vlad**, vâlcea, ramificație de dreapta văii satului Dumbrăvița, la est de această localitate. Din entop. *vale* și antrop. *Vlad*, acesta cu formă cazuală de genitiv. **Valea Mălaiului**, vâlcea, ramificație de dreapta văii Ciulucului Mic, la est de Slobozia-Măgura. Lungimea: 2 km. Direcția: de la SE spre NV. Toponim descriptiv, denumește obiectul topografic (vale) și planta furajeră cultivată cândva pe această vale (meiul, denumit popular *mălai*). **Valea Norocului**, vale cu pârâu, ramificație de stânga văii Solonețului, la s. Nicolaevca (Florești). Lungimea: 10 km. Direcția: de la NV spre SE. Toponimul reproduce denumirea satului Valea Norocului, situat pe această vale, denumire emblematică dată de autorități la întemeierea acestei localități, prin anii 1924-1927, la început colonie germană. **Valea Pelinului**, vale cu pârâu, ramificație de stânga a văii Răutului, la Grigorăști. Lungimea: 9 km. Direcția: de la NV spre SE. Toponim descriptiv, referindu-se la o particularitate de vegetație – „valea cu pelini (împânzită de pelini)”. **Valea Puștii**, vale, ramificație de stânga a văii Solonețului, la est de Rădoaia. Lungimea: 4,5 km. Direcția: de la NV spre SE. *Pușcă*, susțin localnicii, trebuie să fi fost numele de familie sau supranumele unui gospodar din sat, care își avea ogorul pe această vale. **Valea Sângereilor**, vâlcea, ramificație de dreapta văii Împutița, la nord de Slobozia-Chișcăreni. Din entop. *vale* și apel. *sângerel*, diminutiv al lui *sânger* „arbut cu ramuri purpurii toamna și iarna, cu flori albe și fructe negre”, toponimul redând o particularitate a vegetației din partea locului. **Valea Socilor**, vale, ramificație de stânga văii Ciulucului Mic, la E de Slobozia-Măgura. Lungimea: 3 km. Direcția: de la NV spre SE. Toponim descriptiv, denumește obiectul topografic (vale) și o particularitate a vegetației terenului (*soc*, pl. *soci* „o specie de plante lemnoase, cu flori albe și fructe negre (*Sambucus nigra*)”). **Valea Stâniei**, vale, ramificație de stânga văii Ciulucului Mic, la vest de Coșcodeni. Lungimea: 2,5 km. Direcția: de la N spre S. Toponim descriptiv, având ca punct de plecare entopicele componente (*vale* și *stână*). **Valea Surului**, vale, ramificație de stânga văii râului Ciulucul de Mijloc, în marginea de vest a satului Ciuciuieni. Lungimea: 2 km. Direcția: de la N spre S. Din entop. *vale* și antrop. *Suru*, numele de familie sau porecla unui locuitor al satului. **Valea Șestacilor**, vale, ramificație de stânga văii Alacai, la nord de Clișcăuți. Lungimea: 2,5 km. Direcția: de la N spre S. A fost denumită astfel după satul Șestaci, situat pe această vale. **Valea Șesului**, vale, ramificație de stânga văii Ciulucului de Mijloc, la est de Iezăreni. Lungimea: 7 km. Direcția: de la NV spre SE. Toponim compus descriptiv. **Valea Tăurilor**, vale cu pârâu și lacuri, ramificație de dreapta a văii râului Ciulucul de Mijloc, pe vale fiind situate satele Tăura Veche și Tăura Nouă. Lungimea: 12 km. Direcția: de la NV spre SE, apoi spre NE. Din entop. *vale* și *tău* (pl. *tăuri*) „lac noroios”, „baltă mlăștinoasă”, „mlăștină”. **Valea Țambulei**, vale, una dintre ramificațiile de obârșie a văii Ciulucului Mare. Și-a luat numele după satul Țambula, situat în partea superioară a acestei văi. Lungimea: 7 km. Direcția: de la NV spre SE. **Valea Vladimireucii**, vale, ramificație de stânga văii Iosubul, la sud de satul Vladimireuca. Lungimea: 2,5 km. Direcția: de la N spre S. Toponim provenit din oiconimul *Vladimirovca* (*Vladimireuca*). **Vatra Iazului**, loc unde până odinioară a existat un iaz, pe valea satului Alexeuca, ramificație de obârșie

a văii râulețului Chiua. Compus toponimic din entop. *vatră* „suprafață de teren pe care se află (sau s-a aflat) un obiect topografic (sat, lac, iaz etc.)” + entop. *iaz* „lac artificial”. **Vălicica**, vâlcea, ramificație de stânga văii râulețului Iligacea, la est de Slăveanca. Lungimea: 2 km. Direcția: de la N spre S. Din entop. *vălicică*, diminutiv al lui *vale*. **Vălicica Măgurii**, vâlcea, ramificație de dreapta văii Ciulucului Mic, la nord-vest de Dumbrăvița. Lungimea: 1,5 km. Direcția: de la S spre N. Toponim descriptiv, compus din entop. *vălicică* și oron. *Măgura*. **Vulcanu**, movilă formată prin revărsarea apei dintr-un izvor noroios. Este situată într-o vâlcea de la sud-est de Rădoaia. Din entop. *vulcan*, în cazul dat având semnificația „vulcan noroios”.

Zăvideancă, vale cu pârâu, ramificație de stânga văii Răutului, la Alexandreni. Lungimea: 14 km. Direcția: de la NV spre SE. Toponimul evocă denumirea unui vechi domeniu domnesc, cu sate și seliști menționate documentar încă din sec. al XVI-lea (1552, 1586; DIR-A, veac. XVI, vol. II, p. 34, vol. III, p. 308), unde a existat și o scutărie domnească (*scutărie*, *scotărie* „crescătorie de vite”). **Zimbroaia**, zonă colinară, acoperită de păduri și plantații de livezi, situată între satele Coșcodeni și Chișcăreni. Toponimul pare să ne amintească de o rară specie de animale sălbatice – zimbrii, care, odinioară, viețuiau nu numai în regiunile de munte, ci și în zonele de câmpie.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE. ABREVIERI

DIR-A – *Documente privind istoria României. A. Moldova*, București, veac. XIV-XV, vol. I, 1954; veac. XV, vol. II, 1954; veac. XVI, vol. I-III, 1953-1955; veac. XVII, vol. IV-V, 1956-1957.

DRH-A – *Documenta Romaniae Historica. A. Moldova*, București, vol. I, 1975; vol. II, 1976; vol. III, 1980, vol. XIX, 1968; vol. XXI, 1971; vol. XXIV, 1998.

Dron, SC – Ion Dron, *Studii și cercetări*, Chișinău, 2001.

Fasmer, ESRI – М. Фасмер, *Этимологический словарь русского языка*, Moscova, vol. I-IV, 1964-1973.

MEF – *Moldova în epoca feudalismului*, Chișinău, vol. I-XVIII, 1961-2005.

Raevschi. Toponime – N. Raevschi, *Toponime de origine iranică și turcică* // LLM, nr. 1, 1964.

Sava, DO – Aurel Sava, *Documente privitoare la târgul și ținutul Orheiului*, București, 1944.

Trubaciov, NRU – О. Н. Трубочев, *Названия рек правобережной Украины*, Moscova, 1968.